

Бојан Вајагић, дипл. правник

Антидопинг агенција Републике Србије

УДК: 636.12:615.035.7

Примљено: 9.05.2010.

Стручни чланак

ДОПИНГ КОЊА ПРЕМА ЗАКОНУ О СПРЕЧАВАЊУ ДОПИНГА У СПОРТУ

У овом раду, аутор се бави санкцијама за допинг коња, односно за давање забрањених супстанци и примену забрањених метода у коњичком спорту и њиме повезаним и касачким иркама коња. Наведене су санкције које се изричу за допинг коња према Закону о спречавању допинга у спорту и правилима националних асоцијација, као и прекршајне казне за допинг животиња према Закону о добробити животиња. Анализирани су и откривени случајеви допинга коња у Републици Србији.

Кључне речи : допинг контрола коња; Антидопинг агенција Републике Србије; АДАС; коњички спорт; њиме повезане ирке; касачке ирке; Закон о спречавању допинга у спорту; Закон о добробити животиња.

І. Увод

Термин „допинг“ је уврштен у речник енглеског језика 1869. године и означавао је мешавину опијума и наркотичких дрога коришћених за повећање („dope to win“) или смањење („dope to lose“) учинка коња на тркама.¹ Корен реч „dope“ проистиче из језика јужноафричког племена Кафричију и означавала је смешу наркотичког биља која се користила као стимуланс у верским обредима, одкале је и преузета у бурски језик где је коришћена да алкохолно пиће које је деловало стимулативно.² Први процесуиран случај допинга коња је пресуда Данијелу Доусону, који је због тровања 4 тркачка коња у Нјумаркету, Енглеска, у периоду од 1809-1811, осуђен на смрт вешањем и погубљен у

¹ Н. Ђурђевић, *Коментар закона о спречавању допинга у спорту*, Крагујевац, 2008, 78

² *Ibid*, 78-79

Кембрицу 1812. године.³ Доусон је откривен захваљујући сведочењу Сесила Бишопа, Доусоновог саучесника. О озбиљности случаја сведочи и то да је клуб цокеја из Нјумаркета давао награду од 1000 фунти за информацију о тровачу (вредност отрованих грла се кретала између 20 и 1000 фунти). Као један од доказа против Доусона коришћена је и чињеница да је нудио опкладу 20 према 1 против грла које је било апсолутни фаворит. Записник са суђења је доступан на Google Books.⁴

Данас се допинг најчешће дефинише као повреда једног или више антидопинг правила⁵, а као допинг средства и методе се забрањују оне супстанце или методи које штете здрављу спортиста и угрожавају га, побољшавају спортски учинак и перформансе и нарушавају етику спорта и фер плеј. Код коња се за допинг средство сматра било која страна супстанца присутна у узорку урина или крви узетом на допинг контроли (супстанца коју организам коња не производи природно) или присуство повећане количине неке супстанце које организам коња иначе нормално садржи односно која је егзогеног порекла. Другим речима, забрањено је да се у организму коња, у тренутку када учествује у такмичењу, налази било која супстанца коју организам коња није сам произвео.

Антидопинг агенција Републике Србије (АДАС) је започела допинг контролу коња у Републици Србији 2008. године. У току 2008 и 2009 године укупно је тестирано 76 коња, и то 40 галопера, 29 касача, 5 препонаша и 2 коња која су учествовала у дресурном јахању. Од 76 коња, 6 је било допинг позитивно (5 касача и 1 галопер), а власник 1 коња је одбио допинг контролу. Свих 7 повреда је санкционисано у складу са правилницима одговарајућих националних асоцијација. Удружење за касачки спорт Србије казнило је:

- 1) Златка Тумбаса, тренера грла Фантастик Лобел са 6 месеци забране бављења тренингом, а грло са 3 месеца забране такмичења, због одбијања допинг контроле грла на касачкој трци у Суботици 27.07.2008. године;

³ Daniel Dawson, George Kent, John Heath, *The second trial and capital conviction of Daniel Dawson, for poisoning horses at Newmarket in 1809, before Mr. Justice Heath at Cambridge on Wednesday the 22nd of July, 1812*, Printed by W. Glindon, Oxford University, 1812

⁴ http://books.google.com/books?id=0HsDAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=The+second+trial+and+capital+conviction+of+Daniel+Dawson+for+poisoning+horses&source=bl&ots=fZnLQd9bJA&sig=zm5WMtZBqboYRBIszperF2XRQHE&hl=en&ei=EqXiS5rRGJ2cOMSP2NsN&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1&ved=0CAYQ6AEwAA#v=onepage&q&f=false

⁵ Чл. 1 Светског антидопинг кодекса

2) Новицу Стојадиновића, тренера грла Ланселот са 6 месеци забране бављења тренингом, а грло са 3 месеца забране такмичења, због допинг позитивног резултата грла на фенилбутазон, на касачкој трци у Сомбору, 03.08.2008. године (грло је угинуло пре истека казне услед компликација насталих при кастрацији);

3) Ивана Мукића, тренера грла Алонсо са 2 године забране бављења тренингом (друга повреда антидопинг правила), а грло са 3 месеца, због допинг позитивног резултата грла на триамцинолон ацетонид, на касачком дербију у Београду, 24.08.2008. године;

4) Велибора Ђорђевића, тренера грла Даста са 6 месеци забране бављења тренингом, а грло са 3 месеца, због допинг позитивног резултата грла на диклофенак, на Љубичевским коњичким играма у Пожаревцу, 07.09.2008. године;

5) Александра Томића, тренера грла Артисто са 6 месеци забране бављења тренингом и новчаном казном од 75.185 динара, а грло са 3 месеца, због допинг позитивног резултата грла на кофеин, на касачкој трци у Београду, 23.08.2009. године;

6) Стеву Вујковића Ламића, тренера грла Калибра са 6 месеци забране бављења тренингом и новчаном казном од 75.185 динара, а грло са 3 месеца, због допинг позитивног резултата грла на хептаминол и теофилин, на касачкој трци у Суботица, 13.09.2009. године.

Коњички савез Србије казнио је:

1) Драгана Живковића, тренера грла Долцисима са новчаном казном од 200.000 динара, и дисквалификацијом резултата грла, због допинг позитивног резултата на диклофенак, на галопској трци у Београду, 12.10.2008. године.

Табеларни преглед ових случајева и изречених санкција доступан је на Интернет презентацији АДАС.⁶

II. Санкције за допинг према Закону о спречавању допинга у спорту

⁶ <http://www.adas.rs/dokumenti/povrede-antidoping-pravila.pdf>

У Републици Србији је допинг контрола коња регулисана Законом о спречавању допинга у спорту (*Службени гласник РС*, бр. 101/05), Законом о потврђивању међународне конвенције против допинга у спорту (*Службени гласник РС – Међународни уговори*, бр. 38/09), Законом о добробити животиња (*Службени гласник РС*, бр. 41/09), подзаконским актима⁷ и правилницима међународних и националних асоцијација из области коњичког спорта и трка. Закон о спречавању допинга у спорту установљава 8 повреда антидопинг правила⁸, и то:

- 1) присуство забрањене супстанце или њених метаболита или маркера у телесном узорку спортисте;
- 2) коришћење или покушаја коришћења (примена, уношење, убризгавање или конзумирање) забрањене супстанце или забрањеног метода;
- 3) одбијање, или неприступање без убедљивог оправдања, давању узорка после обавештења о допинг контроли или избегавање давања узорка на други начин;
- 4) неиспуњавање обавеза утврђених правилима овлашћене антидопинг организације у погледу доступности спортисте из регистроване тест групе за тестирање изван такмичења, као и непружање података о боравишту и пропуштање објављених тестирања изван такмичења;
- 5) неовлашћено ометање или покушај ометања било којег дела допинг контроле;
- 6) недозвољено поседовање допинг средстава;
- 7) неовлашћена продаје, транспорт, слање, испорука или дистрибуција допинг средстава спортисти, било непосредно или посредством трећег лица;
- 8) давање или покушај давања допинг средстава спортисти, или прописивање, издавање, помагање, подстицање, прикривање, навођење, налагање, стварање услова или било који други вида учествовања у повреди или покушају повреди антидопинг правила.

Мере које се изричу због повреда антидопинг правила су:

- 1) дисквалификација спортских резултата;

⁷ Правилник о допинг контроли на спортским такмичењима и изван такмичења, *Службени гласник РС*, бр.. 32/07 и 88/08, Правилник о утврђивању одговорности лица које је учинило повреду антидопинг правила, *Службени гласник РС*, бр.. 32/07 и 88/08, Правилник о листи забрањених допинг средстава за коње, *Службени гласник РС*, бр.. 1/10

⁸ Чл. 3 Закона о спречавању допинга у спорту

- 2) привремена суспензија;
- 3) опомена или забрана учешћа на такмичењима у временском периоду одређеном члановима 17 до 22 Закона;
- 4) забрана обављања функција у области спорта у временском периоду одређеном чланом 23 Закона.

Изменама Светског антидопинг кодекса које су ступиле на снагу 01.01.2009. године, између осталог, промењено је и временско трајање забране такмичења односно обављања функција у области спорта за поједине повреде антидопинг правила. Како је Република Србија ратификовала Светски антидопинг кодекс као међународни уговор доношењем Закона о потврђивању међународне конвенције против допинга у спорту, уколико је временско трајање забране различито одређено у Закону о спречавању допинга у спорту у односу на кодекс, меродаван је кодекс.

Члан 10, став 1, тачка 16 Закона о спречавању допинга у спорту прописује да је национална спортска асоцијација у спорту у коме се такмиче животиње дужна да утврди и спроводе антидопинг правила за животиње које учествују у том спорту, у складу са правилима надлежне међународне асоцијације. У складу са овом одредбом, а услед различите регулативе надлежних међународних асоцијација у коњичком спорту и тркама, долази до одступања од једнообразности кажњавања за повреде антидопинг правила у допинг контроли коња, у односу на кажњавање за повреде антидопинг правила у допинг контроли спортиста, где су санкције јасно одређене Законом о спречавању допинга у спорту и Светским антидопинг кодексом с којим су усаглашена правила међународних спортских асоцијација, као и већина националних законодавстава.

Чланом 16 Светског антидопинг кодекса прописано је да је у спорту у којима се такмиче животиње међународна федерација надлежна за тај спорт дужна да утврди антидопинг правила која су генерално у складу са најважнијим одредбама кодекса. Међународна коњичке федерације - *Federation Equestre Internationale* (FEI) као федерација надлежна за FEI и олимпијске дисциплине је потписница Светског антидопинг кодекса⁹, међутим Међународна федерације за коњичке трке - *International Federation of Horseracing Authorities* (IFHA)¹⁰ и , Европска унија касача - *Union*

⁹ FEI Equine Anti-Doping and Controlled Medication Regulations - <http://www.feicleansport.org/Rules.pdf>

¹⁰ International Agreement on Breeding, Racing and Wagering - http://www.horseracingintfed.com/resources/2009_choose_eng.pdf

Europeenne du Trot (UET)¹¹, као федерације надлежне за трке коња нису потписнице Кодекса и своја антидопинг правила уређују независно од одредби Кодекса.

III. Правилници националних асоцијација

Као што је поменуто у уводу, у Републици Србији допинг контролу коња, као законом поверени посао, обавља Антидопинг агенција Републике Србије (АДАС). Три различите националне асоцијације регулишу такмичења у којима се појављују коњи и прописују казнене мере за допинг коња и то: Савез за коњички спорт Србије за олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине коњичког спорта – који регулише олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине, Коњички савез Србије (КСС) - који регулише галопске трке и Удружење за касачки спорт Србије (УКСС) – који регулише касачке трке.

Листу забрањених средстава за коње утврђује АДАС Правилником о листи забрањених допинг средстава за коње, који се објављује у Службеном гласнику Републике Србије¹². Забрањена допинг средства се одређују према листама забрањених допинг средстава већ поменутих међународних федерација - FEI, IFHA, UET те Асоцијације тркачких коња - *Association of Racing Commissioners International* (ARCI).

1. Правилник о спречавању допинга у коњичком спорту Савеза за коњички спорт Србије за олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине коњичког спорта

Чланом 13 Правилника о спречавању допинга у коњичком спорту, Савез за коњички спорт Србије за олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине коњичког спорта, одредио је да су мере које се изричу због повреде антидопинг правила:

- 1) поништење спортских резултата;
- 2) привремена суспензија спортисте или коња, клуба, тренера, власника коња и јахача коња ;
- 3) новчане казне;
- 4) забрана учешћа на такмичењима;
- 5) забрана обављања функција у области коњичког спорта;

¹¹ International Agreement on Trotting Races - <http://www.uet-trot.eu/pdf/en/accord.pdf>

¹² Службени гласник РС, бр. 1/10

- 6) доживотна забрана учешћа на такмичењима и обављања функција у области коњичког спорта.

Истим чланом, тачкама А, Б и Ц, прописане се следеће мере у случају повреде антидопинг правила:

А - Прва повреда Правилника о спречавању допинга у коњичком спорту:

казниће се клуб са 2500 евра, власник са 140 евра, тренер са 140 евра, такмичар (јахач/возар) са 140 евра и забраном учествовања на такмичењима клуба и такмичара са по 8 недеља, а тренер са 8 недеља забране обављања тренерске делатности на такмичењу.

Б - Друга повреда Правилника о спречавању допинга у коњичком спорту:

сва правна и физичка лица казниће се дуплом временском и новчаном казном прописаном за прву повреду

Ц – Трећа повреда Правилника о спречавању допинга у коњичком спорту:

сва правна лица казниће се са троструком временском и новчаном казном прописаном за прву повреду а сва физичка лица доживотном забраном учешћа на такмичењима и обављања функција у области коњичког спорта.

Све новчане казне се плаћују у динарској противвредности евра према средњем курсу Народне банке Србије на дан уплате.

Будући да је FEI као надлежна међународна федерација прихватио нове измене Светског антидопинг кодекса, ускоро се очекују и одговарајуће измене Правилника о спречавању допинга у коњичком спорту.

2. Дисциплински правилник и Правилник о допинг контроли Коњичког савеза Србије

Чланом 29 Дисциплинског правилника Коњичког савеза Србије забрањено је свако допинговање спортских коња, као и пуштање допингованих коња у трку или такмичење. Истим чланом, забрањује се свако дозвољавање, саветовање, охрабривање и снабдевање забрањеним средствима, које има за циљ допинговање коња. У случају позитивног допинг резултата грло се дисквалификује из трке и забрањује му се наступање у тркама у наредних 30 дана, док се одговорно лице и тренер кажњавају забраном вршења дужности у трајању од 6 месеци до 1 године, као и новчаном казном у износу од 200.000 до 400.000 динара. У поновљеном случају повреде, казна за

одговорно лице се увећава 2 пута, а под посебно отежавајућим околностима може се изрећи и казна доживотне дисквалификације.

Поред тога, чланом 21 Правилника о допинг контроли одређено је да је Коњички савез Србије дужан да, у случају утврђивања теже повреде правила Антидопинг агенције Републике Србије и Правилника о допинг контроли од стране других лица, осим власника и одговорних лица за коња (организатори трка и такмичења, ветеринари, судије, други стручњаци у коњичком спорту, дистрибутери лекова итд.), информацију о томе проследи одговарајућој струковној организацији (удружење, комора, инспекцијске службе), као и МУП-у, и затражи покретање кривичног поступка уколико за то има основа.

Интересантно је да је у случају Драгана Живковића, тренера грла допинг позитивног на диклофенак, Коњички савез Србије пропустио да у складу са својим правилником изрекне временску забрану тренирања тренеру, већ је изрекао само новчану казну. Међутим, како је поновну дозволу тренирања условио плаћањем изречене новчане казне, а како Драган Живковић казну није платио до 01.04.2010. године, именовани ни годину и по дана по допинг позитивном резултату још увек нема право да учествује у процесу галопских трка.

3. Правилник о одгоју, организацији и извођењу касачких трка Удружења за касачки спорт Србије

Чланом 87 Правилника о одгоју, организацији и извођењу касачких трка Удружења за касачки спорт Србије прописано је да су казне у случају позитивне допинг контроле коња - три месеца забране старта за грло и шест месеци забране бављења тренингом за тренере. Истовремено, тренер се кажњава и новчано и то казном у висини тржишне цене две допинг контроле. Уколико је возач уједно и тренер, казна забране се преноси на њега и забрањена му је и вожња. Ако се тренер по други пут ухвати у допингу – казна је 2 године. Трећи пут повлачи доживотну дисквалификацију. У случају позитивног налаза допинг контроле новчана казна не може бити мања од 500 евра нити већа од 5000 евра. У случају позитивног налаза на анаболичке новчана казна не може бити мања од 5000 евра.. Шест месеци забране бављења тренингом за тренере за случај позитивне допинг контроле посебно подразумева у наведеном периоду забрану: припреме коња за трке, загревања коња пре трке, као и сваки контакт са грлима пре, за време и после трке, боравак у службеним просторијама и на теренима тркалишта, осим у својству публике, као и боравак у просторима одређеним за смештај и припрему грла

за трке. Средства прикупљена уплатом казни за случај допинга користе се за нове допинг контроле.

Када се погледају случајеви повреда антидопинг правила које је УКСС санкционисала намећу се два питања – 1) тренери позитивних грла у 2009. години су кажњени и новчаном санкцијом, и то различитом, а тренери позитивних грла у 2008. години су прошли без новчане казне и 2) да ли је на случај одбијања допинг контроле могла бити примењена санкција прописана Законом о спречавању допинга у спорту, односно Светским антидопинг кодексом. Одговор на прво питање лежи у чињеници да је УКСС новчану казну у висини тржишне цене 2 допинг контроле увео 2009. године. Водећи се тиме, дисциплинско веће УКСС је првобитно је и Александру Томићу и Стеви Вујковића Ламићу изрекло новчане казне у висини од 195.225, 65 динара (водећи се тиме да је казна за допинг позитиван резултат цена две тржишне контроле + минимално 500 евра). Александар Томић је прихватио изречену санкцију у целости, а Стева Вујковић Ламић је уложио приговор председништву УКСС, које је заузело становиште да је дисциплинска комисија погрешно протумачила одредбе правилника, те прихватило наводе Стеве Вујковића Ламића да смисао одредби о минималном износу казне није кумулативно сабирање са ценом 2 допинг контроле већ заштићени минимални износ уколико је цена 2 контроле мања од 500 евра. У складу с тим, председништво је преиначило одлуку у делу о висини новчане санкције на износ од 75.185 динара, односно цену 2 допинг контроле у том тренутку. Што се тиче случаја одбијања допинг контроле грла од стране Златка Тумбаса АДАС је прихватио изрицање санкције за одбијање у складу са правилима УКСС, односно UET, иако је било основа¹³ да се тражи изрицање санкција прописаних за повреду члана 3, став 1, тачка 3 Закона о спречавању допинга у спорту¹⁴. Разлози за овакву одлуку леже у одредбама члана 10, став 1, тачка 16 Закона о спречавању допинга у спорту који упућује на правила међународних федерација када је у питању такмичење животиња, у чињеници да је смисао кажњавања за одбијање контроле сношење санкције као да је резултат контроле био позитиван (у случају да тренер није одбио контролу и да је грло било позитивно, тренер би био кажњен са 6 месеци, па би инсистирање на санкцији од 2 године за одбијање контроле, а прихватање санкције од 6 месеци за позитиван резултат било

¹³ Чл. 5 ст. 3 Закона о спречавању допинга у спорту – „Обавезе утврђене овим законом сходно се примењују и на допинг животиња које учествују у спортским такмичењима“.

¹⁴ Забрана обављања функција у спорту у трајању од 2 године

неправедно), као и у чињеници да од наведене три националне асоцијације УКСС је једина која није буџетирана као спортска асоцијација, односно не добија буџетска средства од Министарства омладине и спорта Републике Србије, те је питање да ли се може третирати као спортска асоцијација. О овоме као и о томе да ли се трке коња могу третирати као спорт постоје опречна мишљења. Савез за коњички спорт Србије за олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине коњичког спорта и Коњички савез Србије су буџетирани као националне спортске асоцијације. Удружење за касачки спорт Србије још увек није, али показује жељу да буде третирано као национална спортска асоцијација. Како је према Закону о спречавању допинга у спорту, Закону о добробити животиња, правилима међународних и националних асоцијација допинг животиња забрањен, а како АДАС спроводи допинг контролу на територији Републике Србије, укључујући ту и допинг контролу животиња, као законом поверени посао – АДАС ће и у будућности наставити са спровођењем контрола коња како у коњичком спорту, тако и у тркама.

IV. Закон о добробити животиња

Закон о добробити животиња, *Службени гласник РС*, бр. 41/09, је, поред већ постојећих санкција за допинг животиња и повреду антидопинг правила према Закону о спречавању допинга у спорту, правилима међународних асоцијација и правилима националних асоцијација из области коњичког спорта и коњичких трка, увео и прекршајно кажњавање допинга животиња.

Према члановима 82, 84 и 85 Закона о добробити животиња за прекршај ће се казнити новчаном казном од 100.000 до 1.000.000 динара правно лице, од 10.000 до 50.000 динара одговорно лице у правном лицу, од 50.000 до 500.000 динара предузетник и од 5.000 до 50.000 динара физичко лице, ако, између осталог:

- користи допинг, стимулансе и друге супстанце које се користе ради бржег развоја животиње и побољшања производних и физичких особина
- поседује, употребљава и продаје лекове и супстанце у циљу допинговања животиња
- подстиче, подржава, помаже и прикрива допинг животиња

Према наведеном Закону, допинг је давање животињи страних супстанци или већих количина супстанци које организам животиње нормално садржи са циљем да се на вештачки начин стимулишу радне и спортске способности животиње, а допингована животиња је свака животиња код које се у ткивним течностима утврди присуство

недозвољених супстанци или њихових метаболита, односно недозвољених количина супстанци које организам животиње нормално садржи. Забрањено је користити допинг, стимулансе и друге супстанце које се користе ради бржег развоја животиње и побољшања производних и физичких особина, поседовати, употребљавати и продавати лекове и супстанце у циљу допинговања животиња, као и подстицати, подржавати, помагати и прикривати допинг животиња.

V. Закључак

Почев од 5 априла 2010. године Међународна коњичка федерација - Federation Equestre Internationale (FEI) је своја антидопинг правила усагласила са изменама Светског антидопинг кодекса од 1 јануара 2009. године, што значи између осталог и прихватање мера забране такмичења у временском периоду коју прописује кодекс, уз задржавање новчаних санкција, што је могућност коју кодекс оставља међународним спортским асоцијацијама. У складу с тим предстоји и усаглашавање правила Савеза за коњички спорт Србије за олимпијске и Ф.Е.И. дисциплине коњичког спорта са ФЕИ правилима, односно са Светским антидопинг кодексом. За сада нема индиција да ће у будућности доћи до веће униформности у антидопинг правилима Међународне федерације за коњичке трке - *International Federation of Horseracing Authorities* (IFHA) и Европске уније касача - *Union Europeenne du Trot* (UET), што би довело и до веће усклађености у санкционисању допинга коња у галопским и касачким тркама код нас, односно до промена у антидопинг правилима КСС и УКСС.

Bojan Vajagic

HORSE DOPING ACCORDING TO LAW ON PREVENTION OF DOPING IN SPORTS

Summary

In this article, author analyses sanctions for horse doping i.e. usage of prohibited substances and prohibited methods in equestrian sport and horse races. Sanctions have been analyzed according to Law on prevention of doping in sports and according to rules of national federations. Also, author analyses sanctions for misdemeanors related to horse doping according to Animal care law. Author gives report about horse doping cases discovered by Anti-doping Agency of Serbia.

Key words: *doping control for horses; Anti-doping Agency of Serbia; ADAS; equestrian sport; gallop races; trotting races; Law on prevention of doping in sports; Animal care law*

